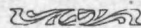


Nova iznajdba.



Nič ni ropóta, slabega zraka,
nič ni prahu in drugih strašil;
novo iznajdbo našo poglejte:
tak je zagorski avtomobil.



Jožef Vandot:

V zagorskem miru.

2.

V riskajoč in prepevajoč sta šla Tilen in Pavelč preko višave. Bližala sta se prostrani, leseni koči, ki je stala sredi planine. Držala sta se še vedno okrog vratu in sta vihtela klobuke. — Planšarja Klemena je privabilo to vpitje iz koč. Stopil je na prag, pa se začudil. — »Beštjica, kdo se pa dere tako?« je zagodel. »Ali so prišli že spet tisti nori gospodčki iz mesta, da mi plašijo živino? Škrat zeleni, trikrat preklani! Ali mi bode te tiho?«

Planšar Klemen se je razhudil. Že je odprl usta, da zavpije na razgrajača. A je pogledal bolj natanko po višavi in je videl samo dva dečka, ki sta tekla proti koči. Tedaj se je planšar Klemen nasmehnil. »Beštjica, da mi že prej ni padlo v glavo!«

»Dobro jutro, oče!« zakliče Pavelč in se ustavi pred pragom bajte. »Končali smo za Tamarjem, in prišel sem k vam, kakor ste mi bili naročili. Včeraj sem bil še drvar, danes sem pa že pastir. Kaj bom pa pasel, oče? Ali krave ali ovce? Veste, meni je vseeno...«

»Glej, glej,« je dejal planšar Klemen. »Kaj siliš kar v delo? Ali ne veš, da se mora človek včasih tudi odpočiti? Delal si trdo od zime sem. Zato ti pa ne bo delo slabo, če se odpočiješ nekoliko.«

Pavelč je vrgel nahrbtnik na klop pred kočo. — »Ni mi sile, oče,« je rekel. »Prav nič se ne čutim utrujenega. Mislim, da živino pasti ni kaj posebnega. Na trati ležiš, žvižgaš in poješ, pa se smejiš neumni živini... A nekaj drugega, oče. Tega-le pogledjte, ki hoče ostati čez poletje pri vas. Ali ga vidite? Ali ga kaj poznate?«

Planšar Klemen gleda Tilna, ki stoji kraj Pavelča in se naglo od-dihuje, ker ga je zasopla pot. — »I, no, kaj bi ga ne poznal?« reče pri-jazno in seže Tilnu v roko. »Bog te sprimi, Tilen! No, prav, da si prišel. Govorila sva res že z očetom zaradi tebe. Lepo ostaneš pri meni čez po-letje. Ne bo ti hudega, Tilen, mislim, ne bo... Seveda, streči ti ne morem, kakor ti strežejo doma in pa kdo vé kje tam v mestu. Pri nas je samo mleko in močnik, močnik in mleko od nedelje do nedelje... Pa znabiti boš ozdravel, Tilen. In potem ti bo lepo pri nas, pa se ne boš pritoževal...«

Ta hip stopi h koči tudi gozdar. — »Oj, dobro jutro!« ga pozdravi planšar Klemen. »Pa ste fanta pripeljali? No prav, prav...«

»Pripeljal sem ga vam, Klemen,« se oddahne gozdar. »Samo, če vam ne bo v nadlego? Fant ravno ni izbirčen. Ni vam potreba, da si belite lase zaradi njega. Povrnem vam vse — trud in stroške, ki jih bode imeli za-radi njega. Samo to glejte, da mi ga ozdravite.«

»Tisto pa kar brez skrbi, gozdar!« dé planšar Klemen. »Planina ne pozna bolezní. Še nihče ni umrl na planini pod Mojstrovko. Pa bo vaš sinček tudi ozdravel. Saj znabiti niti bolan ni. Nekoliko je že bled in mršav. A kateri mestni otrok ni bled?«

Stopili so vsi štirje v prostorno kočo in sedli okrog velike lesene mize. Planšar Klemen je vzel z ognjišča velik lonec gorkega mleka. Na-polnil je lesene skledice in je vzel iz predala velik kos rženega kruha. — »Jejte, ljudje!« je rekel. »Vem, da se vam bo prilegel zdaj gorak zajtrk. Le jejte kar po domače! In kruha si urežite!«

Pa so jedli vsi trije in se pogovarjali s Klemenom. Nekaj o vremenu in suši, ki traja že nekaj mesecev. Pa spet o Tilnu in Pavelču. O živini tudi, ki se pase lepo po planini. »Veste, oče,« reče Pavelč po zajtrku, »Tilnu bi rad pokazal vso planino. Radoveden je Tilen, pa bi rad vse videl.«

»Le pojdiva, no!« dé planšar Klemen. Ti, Pavelč, pa lahko stopiš tudi k bratu Olipcu. Saj veš, onkraj rušja pase. Pa mu povej, naj hodi zdaj k

Močiležu prenočevat — tam na drugi konec planine. Pri meni ni prostora za štiri osebe. Zato naj gre Olipec k Močiležu. Tam ima zadosti prostora, ker je Močilež sam... Ali si slišal, Pavelč?»

»Slišal dobro, slišal, oče,« odgovori Pavelč že pri vratih. »K Olipcu že pojdem in mu povem, kar ste mi naročili.« — In že sta bila dečka zunaj. Naglo sta hitela preko zelene planine in sta se ozirala v sive snežnike, ki so stali okrog in okrog in so se lesketali v solnčnih žarkih. In ni preteklo pet minut, se je že oglasila vesela, radostna pesem preko planine. Tilen in Pavelč sta vriskala in prepevala, ko sta spela preko zelene planine.

Gozdar in planšar Klemen sta pa obsedela v koči. Slišala sta tisto radostno petje, in planšar Klemen se je nasmehnil. — »Ali ju slišite, gozdar?« reče. »Tadva se bodeta dobro razumela. Tilnu pač ne bo dolgčas, dokler je Pavelč na planini. Saj pravim — ni ga večjega vpijata na svetu nego je ta naš Pavelč. Dere se ti od jutra do mraka kakor divji golob.«

»Bodite veseli, Klemen!« pritrди gozdar. »Bodite veseli, da imate tako zdravega otroka. O, kaj bi jaz dal, da bi bil naš Tilen tak! Kaj bi jaz dal!« — In gozdar se skloni, pa prične pripovedovati o Tilnu in o njegovi bolehnosti. Pred tremi leti ga je dal k stricu gor v Nemški Gradec. Stric je bogat gospod, in Tilnu se je tam dobro godilo. Hodil je v šole in že dovršil nekaj razredov. Nobene počitnice ga pa ni pustil stric domov, ampak ga je vodil s seboj v tuje dežele. Tilnu je ugajalo to popotovanje, in je bil ves vesel. Dobro se je učil in je bil prav nadarjen učenec. A letos je prišel domov, slaboten in bolehen. Letos ni hotel s stricem. Prinesel je s sabo lepo spričevalo, a tudi pismo od ravnatelja. Pa je pisal ravnatelj, naj oče skrbno pazi na sina, ker je bolan na prsih. Mestni zrak zaenkrat ni zanj. Gozdar naj gleda, da spravi sina kam med visoko gorovje. Tam se znabiti popravi deček. A dokler ne ozdravi popolnoma, naj ga nikar ne pošilja nazaj v šole. — Žalosten je bil gozdar, ko je čital tisto pismo in je gledal bolehnega sinčka. V srcu mu je bilo bridko. Pa je sklenil takoj, da ga dá čez poletje na planino k planšarju Klemenu. Zgovoril se je z njim, in Klemen je bil takoj pripravljen, da vzame Tilna k sebi v svojo kočo.

Tako sta sklenila gozdar in planšar Klemen pred nekaj dnevi. A danes sedita spet skupaj in se pogovarjata o Tilnu in o Pavelču. Oba sta vesela, da je prišel danes tudi Pavelč na planino. Posebno gozdar je vesel. Saj je prepričan, da je našel Tilen najboljšo družbo. Našel je Pavelča in s Pavelčem bo prepeval in se veselil pod belimi snežniki. Hodil bo z njim okrog po divjem skalovju, in zdravje se bo bolestniku vračalo. Od jutra do mraka bodeta vesela, in bolezen bo kar kopnela, ker ji ne bo všeč veselje in dobra volja...

Tilen in Pavelč sta pa hodila po planini. Nič več nista zdaj prepevala. Pavelč je razkazoval Tilnu okolico. Vse snežnike mu je naštel po imenu, vse visoke orjake, ki so kípeli okroginkrog in so gledali iz bližine in iz daljave na zeleno planino. Kamorkoli se je ozrlo Tilново oko, povsod

je videl belo, razdrto skalovje, ki se je svetilo v solnčnih žarkih. Videl je sneg, ki se je blestel srebrno na tistih skalah. A pod snežniki je videl širne gozde in zelene senožeti, ki so se smehljale tako prijazno iz nižine. Pa tudi ozko dolinico je videl pod sabo; tri bele hišice je videl tam doli, a hišice so bile tako majhne, da jih je komaj razločeval.

»Tam doli je pa Trenta,« je dejal Pavelč in pokazal z roko na tiste tri hišice. »Soča izvira tam doli... Veš, enkrat jo mahneva tjadol. Saj ni daleč... A najprvo zlezeva na Mojstrovko. Kaj, če bi splezala že kar jutri gor? Kaj praviš, Tilen?«

Tilnu so se zasvetile oči, ko je pogledal na strmo skalovje, ki se je vzpenjalo tako mogočno ravno nad planino. Seveda, gora je bila strašno visoka, in na njenem pobočju je bilo še polno snega. A Tilna ni strašilo to. Kar nasmejal se je v veliki radosti, pa je odgovoril: »Joj, kako rad bi šel tja gor! Veš, še nikoli nisem bil na tako visoki gori... To mora biti lepo ondi na vrhu! Daleč se mora videti, daleč po svetu...«

»Daleč,« pritrdi Pavelč. »Bil sem gotovo že dvajsetkrat gori. A vendar grem še zmeraj rad na Mojstrovko. Jutri zjutraj vstaneva zgodaj, pa bova ravno ob solnčnem vzhodu že gori... Pa če ne bo pot prehuda zate?«

»O, le bodi brez skrbi!« se zasmije Tilen ves iz sebe vsled radosti, da bo stal jutri zjutraj že visoko tam gori na snežnikovem vrhu. Kar skakal bo in ploskal z rokami. Pa gresta s Pavelčem naprej do nizkega rušja, ki se razteza onkraj planine po strmi rebri. Dospeta do visokih pečin in kreneta ob njih vznožju na levo. Plazita se nekaj časa po ostrem peščevju in prideta spet med rušje. Zaslišita pa ondi prijetno zvončkljanje, ki prihaja od nekje blizu.

»Tu doli pa pase moj brat Olipec,« reče Pavelč. »On pa ne prepeva tako rad kakor jaz. Zmeraj je bil pust in siten fant: z vsem svetom je menda skregan. Celo zimo, ko smo doma, tiči v tistem svojem branju. Sam Indijanec pa Indijanec pa Indijanec. Pa Amerika!« In Pavelč se zasmije in se spusti po rušju nizdol. Tilen zagleda pod rušjem dolg in širok pašnik. Rjave krave se pasejo vsepovsod, in na njihovih vratovih zvončkljajo drobni zvonci. Niže doli pa, nedaleč od rušja, je med tremi širokimi macesni črna koč, ki je pa veliko manjša nego planšarjeva koč na planini.

Ravno stopita dečka iz rušja. Ozreta se po pašniku in zagledata doli fanta, ležečega v senci. »Viš, to je Olipec,« reče Pavelč, pa steče po strmini. Tilen za njim, in kar naenkrat obstaneta kraj pastirja, ležečega na trebuhu. Podpira si glavo z rokami. Pred njim pa leži zamazana knjižica, Olipec je pa ves zamaknjen v njo. Niti sliši ne, da sta stopila k njemu Tilen in Pavelč.

»Glej, glej, kaj nisem rekel?« se vedro zasmije Pavelč in lopne brata po hrbtu. »Pa si že spet zamaknjen v Ameriko?«

Olipec se ozre nevoljen in nekaj zarohni. Ko pa zagleda Tilna, se naglo dvigne in vtakne knjižico v žep. — »Spet si nad menoj!« zagodrnja. »Brigaj se za svoje reči, mene pa pusti v miru! Ali sem te kaj klical? Kaj pa hodiš —?«

Olipec pograbi dolgo palico, pa se obrne, da gre preko pašnika. A Pavelč mu zastavi pot. — »Ne godrnjaj, Olipec!« mu reče mirno in smehljaje. »Saj te nisem prišel nalašč motit. Vidiš, oče me pošiljajo. Naročili so mi, naj ti povem, da se moraš preseliti k Močiležu. Tvojo posteljo doma prevzame ta-le Tilen. Ali ga kaj poznaš, Olipec? Gozdarjev je in bo vse poletje na planini.«

Olipec se naglo okrene, da pogleda Tilna. Tedaj njegov obraz pobledi za trenutek, in v njegovih udrtih, sivih očeh zažari srd. »Zaradi tega poba moram iz očetove bajte?« sikne samsebi. »Pa zavoljo gozdarjevega!« A tudi Tilen ga gleda in se čudi, zakaj se ta Olipec jezi, če oče tako ukažejo. Ni bil pa Olipec dosti večji nego njegov brat Pavelč. Pač za leto dni starejši, a vendar znatno šibkejši. Bil je suh in mršav; lica so mu bila upadla in oči udrte. Stal je silno osoren pred Tilnom in ga je gledal. Potem je pa zamahnil zaničljivo z roko in povesil glavo. Hlastno se je obrnil in odšel preko pašnika. A se je spet ustavil in se obrnil. — »Povej očetu, naj le ima gozdarjevega!« je zaklical. Pa je stekel po strmini. Hitel je do črne kočice in je kar naenkrat izginil.

»Ali ni čuden?« reče Tilnu Pavelč. »Saj sem ti rekel, da je skregan z vsem svetom. Če ga le količkaj zbode, pa začne kuhati jezo. Tiste knjige so ga tako predrušile. Samo bral bi, tiste zgodbe o rdečih Indijancih in o divjih lovcih, ki se menda klatijo po ameriški deželi. Kaj jaz vem, kje iztakne toliko teh knjig. Veš, spravljene ima tako, da jih ne najde nihče, niti oče, niti mati. Že par let je tak.«

Pavelč in Tilen kreneta nazaj proti planini. Solnce je stalo že sredi neba, in vročina je pritiskala na planino. Živina je poglela po sencah, in zavlada je tišina po zagorskem svetu. Le tuintam je počilo kaj glasnega gori med mrtvim skalovjem, kakor da se je odluščilo od stene krhko kamenje in se zvalilo po strmini v globoki prepad. Nebo je bilo čisto in jasno. Le nad Mojstrovko sta se prikazala dva bela oblaka. Za trenutek sta obvisela na snežnem vrhu in sta pričela krožiti okrog strmih skal. Toda nenadoma sta izginila, kakor da sta se pogreznila v nevidno razpoko. In nebo je bilo spet modro in se smehljalo in smehljalo...

Ko prideta Tilen in Pavelč nazaj v kočico, je bilo kosilo že ravno na mizi. Skuhal ga je bil planšar Klemen sam. Bilo je sicer borno kosilo, a Tilen je zajemal iz skleda kakor še nikoli v svojem življenju. Dobra volja ga je vidno prevzemala. Kajti planšar Klemen je pripovedoval kratkočasne zgodbe; takih je znal planšar Klemen na stotine, in mu ni zmanjkalo nikoli prave besede. Tilen se je od srca smejal; a Pavelč se je tolkel po kolenih, kadar se ni mogel več smejati.

Po kosilu je odšel oče gozdar v dolino. Dečka sta ga pospremila do konca planine. »Le dobro se drži, Tilen!« je še rekel oče pri slovesu. »Planšar Klemen je dober človek in ti bo prijazno postregel. Pa tudi Pavelč je dober fant. Le njega se drži, Tilen! Lepo boš ozdravel na planini. Samo pametno živi in se ravnaj, kakor ti bo rekel oče Klemen. Čez nekaj dni že spet pridem pogledat, kako bo s teboj...«

Gozdar je odšel. Še enkrat se je ustavil doli ob rušju in je pozdravil z roko. Potem je izginil med grmovjem. Tilen je gledal še nekaj časa dol, kamor je izginil oče. Potem je pa stekel nazaj na planino. Pod širokim mecesnom je ležal Pavelč v senci. Podložil si je bil roke pod glavo. Strmel je na sinje nebo. Tilen je prisedel k njemu in ga je vprašal: »Kaj bodeva pa delala danes vse popoldne? Veš, vročina je velika, da se kar bojim stopiti na sonce.«

»Kaj bova delala?« vpraša Pavelč. »I nič — to ti rečem. Oče so mi dejali, da imam danes delopust. Zato sem se pa vlegel v senco. Kar pazi, Tilen, kar lepo pazi! Še preden boš naštel do sto, bom že spal... Vroče je. Pa kaj hočeva drugega? — Veš, Tilen, kar lepo se vlez! tudi ti in zasp! kakor — —.«

A Pavelč že ni utegn! končati. Sredi stavka je utihnil. Tilen ga je gledal molče. Potem pa se je zlekn! tudi on. Zvil si je suknič in ga je položil pod glavo. Še je slišal brenčanje in šumenje divjih čebel, ki so hitele med razgretim ozračjem in so se usedale na živo gorsko cvetje. Oči so ga pričele ščemeti, in zazdehalo se mu je — in trepalnice so mu postale težke, da so mu kar padle preko oči. In še preden je Tilen mogel pomisliti, kaj bi, je že spal...

Na nasprotnem gorskem pobočju je pa takrat kraj rušja ležal zadirčni Olipec. A ni spal. Držal je v roki knjižico, a ni čital. Gledal je na planino, ravno na tisti mecesen je gledal, pod katerim sta spala Tilen in Pavelč. Obraz mu je bil mračen, a oči so se mu svetile. »Zavoljo tega poba!« je sikal. Stiskal je ustnice, in prsti so se mu bili zvil! v pest. Naposled se je dvign! napol in se je ozrl prihuljeno preko rušja dol, kjer je stala črna koč! pastirja Močileža. A ker ni videl širom okrog živega človeka, se je vlegel spet in je zrl mračno na Tilna in Pavelča. »Ko bi vsaj gozdarjev ne bil!« je zagodrnjal.

(Nadaljevanje.)

Modrost v pregovorih doma- čih in tujih.

Krona.

Krona je boljši kot klobuk; tlači pa tudi bolj.

Na kroni je križ.

Krona krone je ponižnost.

Ko gar glava boli, mu krona nič ne hasni.

Rek: Krona ti bo z glave padla!

Krop.

Krop še nima okusa.

Rek: Ni ne krop, ne voda.

Neslanega kropa ne zasluži.

Kakor bi ga s kropom poparil.

Kropilo.

Rek: Ne pomaga ne kropilo, ne kadilo.

Krotkost.

Več opravi krotkost kot ostrost.

Krotkost se nikoli ne kesá.

Krotkost še požar pogasí.

Krotkih ovác gre veliko v en hlev.

Rek: Krotak kot jagnje.

Drobiž.

Marljivost čebele. Zares se mora človek učiti pridnosti od čebelice. Mala čebelica mora neumorno delati, da znese skupaj en kilogram medu. Pri vsakem izletu nabere samo 6 desetink grama te